

ЗЛОЧИННІСТЬ КОРУПЦІЙНА – це сукупність умисних злочинів службових і посадових осіб держави, органів місцевого самоврядування, осіб, які надають публічні послуги, службових осіб приватного сектору, а також працівників підприємств, установ чи організацій різних форм власності, які не є службовими особами, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди (хабара у попередній ред. закону) для себе, інших фіз. або юрид. осіб або зі зловживанням повноваженнями, а також підкуп таких осіб із боку пересічних гр-н і представників бізнесу.

З. к. складається із корисливих дій тисяч і десятків тис. конкретних людей, які створюють корупційні мережі як по вертикалі управління, так і горизонталі (між різними відомствами). Вона є найбільш небезпечною складовою корупційних правопорушень, які в нашій д-ві набули системного характеру.

Сам термін корупція походить від лат. «*corruptio*» і означає «псування, розбещення, підкуп, продажність». Корупція не обмежується отриманням неправомірної вигоди і не зводиться тільки до підкупу виключно держ. службовців. Корупція широко розповсюджена у бізнесовому середовищі (приватному секторі), відносинах комерційних структур між собою та держ. органами.

Особливість корупції «українського зразка» полягає в тому, що це корупція кризового типу, оскільки вона породжується кризою сучасного укр. сусп-ва (а не лише недосконалістю кримінальної юстиції).

Перелік корупційних злочинів наведений у примітці до ст. 45 КК України. До них належать склади злочинів *із різних розділів КК України*, а саме: ч. 2 ст. 191 (привласнення, розтрата майна або заволодіння ним), ч. 2 ст. 262 (заволодіння вогнепальною зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами чи радіоактивними матеріалами), ч. 2 ст. 308 (заволодіння наркотичними засобами, психотропними речовинами або їх аналогами), ч. 2 ст. 312 (заволодіння прекурсорами), ч. 2 ст. 313 (заволодіння обладнанням, призначеним для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів), ч. 2 ст. 320 (порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних ре-

човин, їх аналогів або прекурсорів), ч. 1 ст. 357 (заволодіння документами, штампами, печатками), ч. 2 ст. 410 (заволодіння зброєю, бойовими припасами, вибуховими або іншими бойовими речовинами, засобами пересування, військовою та спеціальною технікою, іншим військовим майном) у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також злочини, передбачені статтями 354 (одержання незаконної винагороди працівником держаного підприємства, установи чи організації), 364 (зловживання владою або службовим становищем), 364¹ (зловживання повноваженнями службовою особою), 365² (зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги), 368 (прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди), ст. 368² (незаконне збагачення), ст. 368³ (підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми), ст. 368⁴ (підкуп особи, яка надає публічні послуги), ст. 369 (пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі), ст. 369² (зловживання впливом).

Найбільш небезпечним для д-ви і сусп-ва є ситуація, коли вищеназвані злочини вчиняють керівники держ., правоохор. органів, органів місцевого самоврядування, які незаконно й неправомірно використовують свій держ. статус для отримання переваг (соціальних, політичних, екон. тощо) для себе або близьких осіб. Саме вони належать до типу особливо злісного політичного корупціонера. Від інших злочинців подібні особи відрізняється обсягами і масштабністю владних можливостей для самозбагачення та отримання будь-яких вигод.

З. к. в Україні є наслідком системних протиріч політичного, морально-психологічного, екон., організаційно-управлінського, правового, ідеологічного характеру.

Однією з головних причин існування і поширення корупційних злочинів є масова тінізація екон. сектору, високий рівень монополізму, не відмежованість політики від бізнесу, сусп. і особистих відносин, зрощення держ. апарату з підприємницькими і комерційними структурами, формування їхніх ділових відносин поза межами правового поля. Відсутність дієвої системи

перевірки інформації, наведеної у деклараціях про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру держ. службовців, і практики притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне збагачення є живильним підґрунтям для заохочення і поширення корупційної поведінки. Саме безкарність є тим чинником, що дозволяє поширюватися та поступово зміцнюватися мережам корупціонерів.

Оскільки корупційні злочини характеризуються найвищим рівнем латентності, це призводить до складності виявлення окремих правопорушень і покарання винних. Статистичні дані за ост. роки свідчать, що, напр., злочини, передбачені ст.ст. 368–369 КК України, складають 0,3 % від заг. кількості виявлених злочинів в Україні.

Результати дослідження Світового банку свідчать, що країни, які борються з корупцією та забезпечують відповідний правопорядок, у довгостроковій перспективі можуть збільшити нац. дохід майже в чотири рази.

Найкращим заходом із запобігання корупційним злочинам є втілення у життя принципу невідворотності покарання для всіх осіб, винних у корупційних злочинах, і повернення їх незаконно здобутих доходів укр. д-ві.

В Україні у 2014–2015 рр. прийнято низку нових антикорупційних законів, які при ефективному застосуванні мають зменшити рівень корупційної злочинності. Це такі нормативні акти: закони України «Про запобігання корупції», «Про Національне антикорупційне бюро України», Державна програма щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 рр.

Лит.: Костенко О. М. Корупція кризового типу: поняття і шляхи протидії // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика) . – 2008. – № 18; Мельник М. Політична корупція: сутність, чинники, засоби протидії // Нац. безпека і оборона. – 2009. – № 7; Шостко О. Ю. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності в Україні // Питання боротьби зі злочинністю. – 2014. – Вип. 28.

О. Ю. Шостко